INDIAN JOURNAL OF HISTORY AND ARCHAEOLOGY
ISSN (e):2582-225Xwww.ijha.in
Vol-8, Issue -04,July-August, 2026
Page No,51-59
Peer -Reviewed, Refereed Journal

ತೂಬಿನ ಕೆರೆ ಗ್ರಾಮದ ಅಪ್ರಕಟಿತ ಸ್ಮಾರಕ ಶಿಲ್ಪಗಳು–ಒಂದು ಅವಲೋಕನ

ಸತೀಶ, ಸಿ.ಟಿ.[1]

ಸಾರಾಂಶ: ತೂಬಿನ ಕೆರೆಯ ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಕಂಡುಬರುವ ಅಪ್ರಕಟಿತ ಸ್ಮಾರಕ ಶಿಲ್ಪಗಳು ಸ್ಥಳೀಯ ಇತಿಹಾಸ, ವೀರಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಧಾರ್ಮಿಕ ನಂಬಿಕೆಗಳು ಹಾಗೂ ಜನಜೀವನದ ವಿವಿಧ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುತ್ತವೆ. ಈ ಶಿಲ್ಪಗಳು ಇದುವರೆಗೆ ವೈಜ್ಞಾನಿಕವಾಗಿ ದಾಖಲೆಯಾಗದ ಕಾರಣ, ಅವುಗಳ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ದಾಖಲೀಕರಣದ ಅಗತ್ಯತೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆ. ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸ್ಮಾರಕ ಶಿಲ್ಪದ ಗಾತ್ರ, ಶಿಲ್ಪಕಲಾ ವಿನ್ಯಾಸ, ಹಂತಗಳ ರಚನೆ, ಶಿಲ್ಪಗಳಲ್ಲಿ ಕೆತ್ತಲಾದ ವೀರರು, ದೇವತೆಗಳು, ಯುದ್ಧದೃಶ್ಯಗಳು, ಪೂಜಾ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು ಹಾಗೂ ಶಿಲಾಶಾಸನಗಳಿರುವಲ್ಲಿ ಅವುಗಳ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲಾಗಿದೆ. ಶಿಲ್ಪಗಳ ಕಲಾಶೈಲಿ ಮತ್ತು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಅವುಗಳ ಕಾಲನಿರ್ಣಯ ಹಾಗೂ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಈ ಅಧ್ಯಯನವು ತೂಬಿನ ಕೆರೆಯ ಅಪ್ರಕಟಿತ ಸ್ಮಾರಕ ಶಿಲ್ಪಗಳು ಕೇವಲ ಕಲಾಕೃತಿಗಳಲ್ಲ; ಅವು ಆ ಪ್ರದೇಶದ ಸಾಮಾಜಿಕ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಹಾಗೂ ರಾಜಕೀಯ ಇತಿಹಾಸದ ಅಮೂಲ್ಯ ಸಾಕ್ಷ್ಯಗಳಾಗಿವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ದೃಢಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ಇವುಗಳ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಸಂರಕ್ಷಣೆ, ದಾಖಲಾತಿ ಹಾಗೂ ಮುಂದಿನ ಸಂಶೋಧನೆಗಳಿಗೆ ಈ ಅಧ್ಯಯನವು ಆಧಾರಗ್ರಂಥವಾಗಿ ಉಪಯುಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ.

ಪ್ರಧಾನ ಪದಗಳು: ತೂಬಿನ ಕೆರೆ, ಅಪ್ರಕಟಿತ ಸ್ಮಾರಕ ಶಿಲ್ಪಗಳು, ವೀರಗಲ್ಲು, ಸ್ಮಾರಕಶಿಲ್ಪ ಶಿಲ್ಪಕಲೆ, ಪುರಾತತ್ವ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪರಂಪರೆ, ಐತಿಹಾಸಿಕ ಅಧ್ಯಯನ, ವೀರಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ದಾಖಲಾತಿ

ಪೀಠಿಕೆ: ಕರ್ನಾಟಕವು ಶಿಲ್ಪಕಲೆ, ದೇವಾಲಯಗಳು, ಶಿಲಾಶಾಸನಗಳು, ವೀರಗಲ್ಲುಗಳು, ಸತಿಗಲ್ಲುಗಳು ಹಾಗೂ ವಿವಿಧ ಸ್ಮಾರಕ ಶಿಲ್ಪಗಳ ಸಮೃದ್ಧ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಐತಿಹಾಸಿಕ ನೆಲೆಯಾಗಿದೆ. ರಾಜ್ಯದ ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಅನೇಕ ಸ್ಮಾರಕ ಶಿಲ್ಪಗಳು ಇಂದಿಗೂ ಕಂಡುಬರುತ್ತಿದ್ದು, ಅವು ಸ್ಥಳೀಯ ಇತಿಹಾಸ, ಸಮಾಜ, ಧಾರ್ಮಿಕ ನಂಬಿಕೆಗಳು ಮತ್ತು

[1].ಸಂಶೋಧನಾ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ,ಪ್ರಾಚೀನ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಪುರಾತತ್ವ ಅಧ್ಯಯನ ವಿಭಾಗ,ಮಾನಸ ಗಂಗೋತ್ರಿ, ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ ಮೈಸೂರು.

ವೀರಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಜೀವಂತ ಸಾಕ್ಷ್ಯಗಳಾಗಿವೆ. ಆದರೆ, ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಗಣನೀಯ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಶಿಲ್ಪಗಳು ಇನ್ನೂ ವೈಜ್ಞಾನಿಕವಾಗಿ ದಾಖಲೆಯಾಗದೆ, ಸಂಶೋಧಕರ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬಾರದೆ ಅಪ್ರಕಟಿತವಾಗಿಯೇ ಉಳಿದಿವೆ. ಇಂತಹ ಸ್ಮಾರಕ ಶಿಲ್ಪಗಳನ್ನು ದಾಖಲಿಸಿ, ಅವುಗಳ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಹಾಗೂ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಅನಾವರಣಗೊಳಿಸುವುದು ಇಂದಿನ ಅಗತ್ಯವಾಗಿದೆ. ಮಂಡ್ಯ ಜಿಲ್ಲೆಯ ನಾಗಮಂಗಲ ತಾಲೂಕಿನ ದೇವಲಾಪುರ ಹೋಬಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ತೂಬಿನಕೆರೆ ಗ್ರಾಮವು ತನ್ನ ವಿಶಿಷ್ಟ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಗಮನಾರ್ಹ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆದಿದೆ. ಈ ಗ್ರಾಮದ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ ಸ್ಮಾರಕ ಶಿಲ್ಪಗಳು ಸ್ಥಳೀಯರ ಆರಾಧನೆಗೆ ಪಾತ್ರವಾಗಿರುವುದರ ಜೊತೆಗೆ, ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ಕರ್ನಾಟಕದ ವೀರಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಆಚರಣೆಗಳು ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನದ ಕುರಿತು ಅಮೂಲ್ಯ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತವೆ. ಈ ಶಿಲ್ಪಗಳಲ್ಲಿ ವೀರಮರಣ, ಯುದ್ಧದೃಶ್ಯಗಳು, ದೇವತಾ ಆರಾಧನೆ, ಸ್ವರ್ಗಾರೋಹಣದ ಕಲ್ಪನೆ ಹಾಗೂ ಶಿಲ್ಪಕಲೆಯ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತವಾಗಿವೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ತೂಬಿನಕೆರೆ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿರುವ ಅಪ್ರಕಟಿತ ಸ್ಮಾರಕ ಶಿಲ್ಪಗಳ ಸ್ಥಳಪರಿಚಯ, ಗಾತ್ರ, ಶಿಲ್ಪರಚನೆ, ಕಲಾಶೈಲಿ, ಪ್ರತಿಮಾಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಲಕ್ಷಣಗಳು, ಐತಿಹಾಸಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಹಾಗೂ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮಹತ್ವವನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಣಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸ್ಮಾರಕ ಶಿಲ್ಪದ ವಿನ್ಯಾಸ, ಹಂತಗಳ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ ಶಿಲ್ಪಗಳಲ್ಲಿ ಕೆತ್ತಲಾದ ದೃಶ್ಯಗಳು ಹಾಗೂ ಅವುಗಳ ಸಂದೇಶವನ್ನು ದಾಖಲಿಸುವ ಮೂಲಕ ಈ ಅಧ್ಯಯನವು ಹೊಸ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಬೆಳಕಿಗೆ ತರುವ ಪ್ರಯತ್ನವಾಗಿದೆ.

ಒಂದನೇ ವೀರಗಲ್ಲು: ತೂಬಿನಕೆರೆ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಬಳಪದ ಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಿಸಲಾದ ಈ ಸ್ಮಾರಕಶಿಲ್ಪವು ಸುಮಾರು ಐದು ಅಡಿಗಳ ಎತ್ತರ ಹಾಗೂ ನಾಲ್ಕು ಅಡಿಗಳ ಅಗಲ ಹೊಂದಿದೆ (ಚಿ.ಸಂ.01). ಶಿಲ್ಪವನ್ನು ಮೂರು ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಸಮತೋಲನದಿಂದ ಕೆತ್ತಲಾಗಿದ್ದು, ವೀರಗಲ್ಲುಗಳ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ವಿನ್ಯಾಸವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದೆ. ಕೆಳಗಿನ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಮೂರು ವೀರರ ಆಕೃತಿಗಳನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ವೀರನು ತನ್ನ ಬಲಗೈಯಲ್ಲಿ ಕತ್ತಿ ಮತ್ತು ಎಡಗೈಯಲ್ಲಿ ಗುರಾಣಿ ಹಿಡಿದು ಯುದ್ಧಸನ್ನದ್ಧನಾಗಿ ನಿಂತಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಅವನ ಇಕ್ಕೆಲಗಳಲ್ಲಿರುವ ಇಬ್ಬರು ವೀರರು ತಮ್ಮ ಎರಡೂ ಕೈಗಳನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎತ್ತಿರುವ ಭಂಗಿಯಲ್ಲಿ ಕೆತ್ತಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಭಂಗಿಯು ವಿಜಯೋತ್ಸಾಹ, ಶೌರ್ಯ ಅಥವಾ ಯುದ್ಧದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವ ವೀರಭಾವವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಸಂಕೇತವಾಗಿರಬಹುದು. ಎರಡನೇ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ವೀರಮರಣ ಹೊಂದಿದ ವೀರನನ್ನು ಗಂಧರ್ವ ಕನ್ಯೆಯರು ಕೈಲಾಸಕ್ಕೆ ಕರೆದೊಯ್ಯುತ್ತಿರುವ ದೃಶ್ಯವನ್ನು ಮನೋಜ್ಞವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಲಾಗಿದೆ. ವೀರಮರಣವನ್ನು ಧರ್ಮೋಚಿತ ತ್ಯಾಗವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಿ, ಅಂತಹ ವೀರನಿಗೆ ದೈವಿಕ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ನಂಬಿಕೆಯು ಈ ಶಿಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಗಂಧರ್ವ

ಕನ್ಯೆಯರ ಚಿತ್ರಣವು ವೀರನ ಸ್ವರ್ಗಾರೋಹಣವನ್ನು ಸಾಂಕೇತಿಕವಾಗಿ ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುತ್ತದೆ. ಮೇಲಿನ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯ ಮತ್ತು ಚಂದ್ರರ ಚಿಹ್ನೆಗಳನ್ನು ಕೆತ್ತಲಾಗಿದೆ. ವೀರಗಲ್ಲುಗಳಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯ–ಚಂದ್ರರ ಚಿತ್ರಣವು, ವೀರನ ಕೀರ್ತಿ ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರರಿರುವವರೆಗೂ ಶಾಶ್ವತವಾಗಿ ಉಳಿಯಲಿ ಎಂಬ ಆಶಯವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಜೊತೆಗೆ, ಈ ಸಂಕೇತಗಳು ಸ್ಮಾರಕದ ಶಾಶ್ವತತೆ ಮತ್ತು ವೀರನ ಅಮರತ್ವದ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುತ್ತವೆ.

ಎರಡನೇ ವೀರಗಲ್ಲು: ಬಳಪದ ಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಈ ಸ್ಮಾರಕಶಿಲ್ಪವು ಸುಮಾರು ಐದು ಅಡಿಗಳ ಎತ್ತರ ಹಾಗೂ ನಾಲ್ಕು ಅಡಿಗಳ ಅಗಲ ಹೊಂದಿದೆ (ಚಿ.ಸಂ.02). ಈ ಸ್ಮಾರಕಶಿಲ್ಪವನ್ನು ಮೂರು ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಕೆತ್ತಲಾಗಿದ್ದು, ವೀರನ ಶೌರ್ಯ, ವೀರಮರಣ ಮತ್ತು ಶಿವಲೋಕ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಕಲಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕೆಳಗಿನ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ ವೀರನು ತನ್ನ ಬಲಗೈಯಲ್ಲಿ ಕತ್ತಿಯನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿದಿದ್ದು, ಎಡಗೈಯಲ್ಲಿ ಗುರಾಣಿ ಹಿಡಿದಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಈ ಭಂಗಿಯು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಅವನ ಶೌರ್ಯ ಮತ್ತು ಹೋರಾಟದ ಮನೋಭಾವವನ್ನು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುತ್ತದೆ. ವೀರನ ಇಕ್ಕೆಲಗಳಲ್ಲಿ ನಿಂತಿರುವ ಇಬ್ಬರು ಮಹಿಳೆಯರು ಸೊಂಟದ ಮೇಲೆ ಕೈಯಿರಿಸಿದ ಭಂಗಿಯಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಮಹಿಳೆಯರು ವೀರನ ಪತ್ನಿಯರು ಅಥವಾ ಕುಟುಂಬದ ಸದಸ್ಯೆಯರಾಗಿರಬಹುದೆಂಬ ಊಹೆಗೆ ಅವಕಾಶವಿದ್ದು, ವೀರನ ಮೇಲಿನ ಗೌರವ, ದುಃಖ ಅಥವಾ ಸ್ಮರಣೆಯನ್ನು ಸಾಂಕೇತಿಕವಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಎರಡನೇ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ವೀರಮರಣ ಹೊಂದಿದ ವೀರನನ್ನು ಗಂಧರ್ವ ಕನ್ಯೆಯರು ಅಲಂಕೃತ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಆಸೀನನಾಗಿರಿಸಿ ಕೈಲಾಸಕ್ಕೆ ಕರೆದೊಯ್ಯುತ್ತಿರುವ ದೃಶ್ಯವನ್ನು ಕೆತ್ತಲಾಗಿದೆ. ಈ ದೃಶ್ಯವು ವೀರಮರಣ ಹೊಂದಿದವರಿಗೆ ಶಿವಲೋಕದಲ್ಲಿ ಶಾಶ್ವತ ಸ್ಥಾನ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ಧಾರ್ಮಿಕ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುತ್ತದೆ. ಇದೇ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಪುರೋಹಿತರು ಶಿವಲಿಂಗಕ್ಕೆ ಪೂಜೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿರುವುದು, ಶಿವನ ಮುಂದೆ ನಂದಿಯ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಕೆತ್ತಿರುವುದು ಶೈವ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತೋರಿಸುತ್ತದೆ. ಮೇಲಿನ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತಿಮುಖವನ್ನು ಕೆತ್ತಲಾಗಿದ್ದು, ಅದರ ಇಕ್ಕೆಲಗಳಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯ ಮತ್ತು ಚಂದ್ರರ ಸಂಕೇತಗಳನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕೀರ್ತಿಮುಖವು ಶುಭ, ರಕ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ಪಾವಿತ್ರ್ಯದ ಸಂಕೇತವಾಗಿದ್ದರೆ, ಸೂರ್ಯ–ಚಂದ್ರರು ವೀರನ ಕೀರ್ತಿ ಚಿರಸ್ಥಾಯಿಯಾಗಿರುವುದನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತವೆ. ಶಿಲ್ಪದ ಪಟ್ಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಳ್ಳಿಸುರುಳಿ ಹಾಗೂ ಹೂವಿನ ಹಾರಗಳ ಅಲಂಕಾರಿಕ ವಿನ್ಯಾಸಗಳು ಕೆತ್ತಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದು, ಶಿಲ್ಪಿಯ ಕಲಾತ್ಮಕ ನೈಪುಣ್ಯವನ್ನು ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸುತ್ತವೆ.

ಮೂರನೇ ವೀರಗಲ್ಲು: ಬಳಪದ ಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಈ ಸ್ಮಾರಕಶಿಲ್ಪವು ಸುಮಾರು ನಾಲ್ಕು ಅಡಿಗಳ ಎತ್ತರ ಹಾಗೂ ನಾಲ್ಕು ಅಡಿಗಳ ಅಗಲ ಹೊಂದಿದೆ (ಚಿ.ಸಂ.03). ಈ ಸ್ಮಾರಕಶಿಲ್ಪವು

ದೀರ್ಘಕಾಲದ ಪ್ರಕೃತಿ ವಿಕೋಪ, ಮಳೆ, ಗಾಳಿ ಹಾಗೂ ಇತರ ಪರಿಸರದ ಪರಿಣಾಮಗಳಿಂದ ಬಹಳಷ್ಟು ಹಾನಿಗೊಳಗಾಗಿದ್ದು, ಕೆಲವು ಭಾಗಗಳು ಮುರಿದು ಮೂಲ ರೂಪವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಿವೆ. ಆದಾಗ್ಯೂ, ಉಳಿದಿರುವ ಶಿಲ್ಪಗಳು ಅದರ ಕಲಾತ್ಮಕ ಹಾಗೂ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುತ್ತವೆ. ಈ ಸ್ಮಾರಕಶಿಲ್ಪವನ್ನು ಮೂರು ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಕೆತ್ತಲಾಗಿದೆ. ಕೆಳಗಿನ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಮಹಿಳೆಯ ಆಕೃತಿಯನ್ನು ನಿಂತಿರುವ ಭಂಗಿಯಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ವೀರನು ಕತ್ತಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಯುದ್ಧಸನ್ನದ್ಧನಾಗಿ ನಿಂತಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ವೀರನ ಎಡಭಾಗದಲ್ಲಿದ್ದ ಮತ್ತೊಂದು ಶಿಲ್ಪವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಹಾಳಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅದರ ಮೂಲ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿಲ್ಲ. ಆದಾಗ್ಯೂ, ಅದು ಮತ್ತೊಬ್ಬ ವೀರ ಅಥವಾ ಸಹಾಯಕ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಚಿತ್ರಣವಾಗಿರಬಹುದೆಂದು ಊಹಿಸಬಹುದು. ಎರಡನೇ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ವೀರಾವೇಶದಿಂದ ಹೋರಾಡಿ ವೀರಮರಣ ಹೊಂದಿದ ವೀರನನ್ನು ಗಂಧರ್ವ ಪುರುಷರು ಕೈಲಾಸಕ್ಕೆ ಕರೆದೊಯ್ಯುತ್ತಿರುವ ದೃಶ್ಯವನ್ನು ಕೆತ್ತಲಾಗಿದೆ. ಇತರ ಸ್ಮಾರಕಶಿಲ್ಪಗಳಲ್ಲಿ ಗಂಧರ್ವ ಕನ್ಯೆಯರ ಚಿತ್ರಣ ಕಂಡುಬಂದರೆ, ಈ ಶಿಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಗಂಧರ್ವ ಪುರುಷರ ಚಿತ್ರಣವು ವಿಶೇಷತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು, ಶಿಲ್ಪಿಯ ಕಲ್ಪನಾ ವೈವಿಧ್ಯತೆ ಮತ್ತು ಸ್ಥಳೀಯ ಧಾರ್ಮಿಕ ನಂಬಿಕೆಗಳ ಪ್ರತಿಬಿಂಬವಾಗಿದೆ. ಕೈಲಾಸದ ದೃಶ್ಯದಲ್ಲಿ ಪುರೋಹಿತರು ಶಿವನಿಗೆ ಪೂಜೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಹಾಗೂ ಶಿವನ ಮುಂದೆ ನಂದಿಯ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಕೆತ್ತಿರುವುದು ಶೈವಧರ್ಮದ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ವೀರಮರಣ ಹೊಂದಿದ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಶಿವಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನು ಈ ಶಿಲ್ಪವು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರೆ, ಈ ಹಂತದ ಎಡಭಾಗದ ಕಲ್ಲು ಮುರಿದು ಹಾಳಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಕೆಲವು ಪ್ರಮುಖ ಶಿಲ್ಪಾಂಶಗಳು ನಷ್ಟಗೊಂಡಿವೆ.

ನಾಲ್ಕನೇ ವೀರಗಲ್ಲು: ಬಳಪದ ಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಈ ಸ್ಮಾರಕಶಿಲ್ಪವು ಸುಮಾರು ನಾಲ್ಕು ಅಡಿಗಳ ಎತ್ತರ ಮತ್ತು ನಾಲ್ಕು ಅಡಿಗಳ ಅಗಲ ಹೊಂದಿದೆ (ಚಿ.ಸಂ.04). ಈ ಸ್ಮಾರಕಶಿಲ್ಪವನ್ನು ಮೂರು ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಕೆತ್ತಲಾಗಿದ್ದು, ಯುದ್ಧದೃಶ್ಯ, ವೀರಮರಣ, ವೀರಸ್ವರ್ಗದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ಹಾಗೂ ಶೈವಧಾರ್ಮಿಕ ನಂಬಿಕೆಗಳನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಸೊಗಸಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕೆಳಗಿನ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರು ವೀರಸತಿಯರ ಆಕೃತಿಗಳನ್ನು ನಿಂತಿರುವ ಭಂಗಿಯಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅವರ ಮುಂದಿರುವ ಮುಖ್ಯ ವೀರನು ತನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಬಿಲ್ಲು ಮತ್ತು ಬಾಣವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಎದುರಾಳಿಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸಲು ಸಜ್ಜಾಗಿರುವ ದೃಶ್ಯವನ್ನು ಕೆತ್ತಲಾಗಿದೆ. ವೀರನ ಎಡಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಯೋಧನು ತನ್ನ ಕತ್ತಿಯಿಂದ ಎದುರಾಳಿಯ ಗುರಾಣಿಗೆ ತಿವಿಯುತ್ತಿರುವ ದೃಶ್ಯವು ಯುದ್ಧದ ತೀವ್ರತೆ ಹಾಗೂ ವೀರರ ಹೋರಾಟದ ಉಗ್ರತೆಯನ್ನು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಕೆಳಹಂತವು ವೀರನ ಸಾಹಸ, ಯುದ್ಧಕೌಶಲ್ಯ ಮತ್ತು ಶತ್ರುಗಳೊಂದಿಗೆ ನಡೆದ ಸಂಘರ್ಷವನ್ನು ಜೀವಂತವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತದೆ. ಎರಡನೇ

ಹಂತದಲ್ಲಿ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ವೀರಾವೇಶದಿಂದ ಹೋರಾಡಿ ವೀರಮರಣ ಹೊಂದಿದ ವೀರನನ್ನು ಗಂಧರ್ವ ಕನ್ಯೆಯರು ಅಲಂಕೃತ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಆಸೀನನಾಗಿರಿಸಿ ಕೈಲಾಸಕ್ಕೆ ಕರೆದೊಯ್ಯುತ್ತಿರುವ ದೃಶ್ಯವನ್ನು ಕೆತ್ತಲಾಗಿದೆ. ಈ ದೃಶ್ಯವು ವೀರಮರಣ ಹೊಂದಿದ ಯೋಧನು ಶಿವಲೋಕವನ್ನು ಸೇರುತ್ತಾನೆ ಎಂಬ ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ಧಾರ್ಮಿಕ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುತ್ತದೆ. ಕೈಲಾಸದಲ್ಲಿ ಪುರೋಹಿತರು ಶಿವನಿಗೆ ಪೂಜೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಶೈವ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ಮೇಲಿನ ಹಂತದಲ್ಲಿ ನಂದಿಯ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ಕೆತ್ತಲಾಗಿದ್ದು, ಅದರ ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯ ಮತ್ತು ಚಂದ್ರರ ಸಂಕೇತಗಳನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಲಾಗಿದೆ. ನಂದಿಯು ಶಿವನ ವಾಹನವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಶೈವಧರ್ಮದ ಪ್ರಮುಖ ಸಂಕೇತವಾಗಿದೆ. ಸೂರ್ಯ–ಚಂದ್ರರ ಚಿತ್ರಣವು ವೀರನ ಕೀರ್ತಿ ಶಾಶ್ವತವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಹಾಗೂ ಅವನಿಗೆ ದೈವಿಕ ಸ್ಥಾನ ದೊರೆತಿರುವುದನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.

ಐದನೇ ವೀರಗಲ್ಲು: ಬಳಪದ ಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಈ ಸ್ಮಾರಕಶಿಲ್ಪವು ಸುಮಾರು ನಾಲ್ಕು ಅಡಿಗಳ ಎತ್ತರ ಮತ್ತು ನಾಲ್ಕು ಅಡಿಗಳ ಅಗಲ ಹೊಂದಿದೆ (ಚಿ.ಸಂ.05). ಈ ಸ್ಮಾರಕಶಿಲ್ಪವನ್ನು ಮೂರು ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಕೆತ್ತಲಾಗಿದ್ದು, ವೀರನ ಯುದ್ಧಶೌರ್ಯ, ವೀರಮರಣ, ದೈವಿಕ ಲೋಕಪ್ರಾಪ್ತಿ ಹಾಗೂ ಶೈವಧಾರ್ಮಿಕ ನಂಬಿಕೆಗಳನ್ನು ಸಮನ್ವಯಗೊಳಿಸಿದ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಕಲಾಕೃತಿಯಾಗಿದೆ. ಕೆಳಗಿನ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಮಹಿಳೆ ಮತ್ತು ಇಬ್ಬರು ವೀರರ ಆಕೃತಿಗಳನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ವೀರನು ತನ್ನ ಬಲಗೈಯಲ್ಲಿ ಕತ್ತಿಯನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎತ್ತಿ ಯುದ್ಧೋತ್ಸಾಹದಿಂದ ನಿಂತಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಅವನ ಎದುರಾಳಿ ಬಾಗಿ ನಿಂತಿರುವ ದೃಶ್ಯವು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಸೋಲಿನ ಸ್ಥಿತಿ ಅಥವಾ ವೀರನ ಪ್ರಬಲ ಹೋರಾಟದ ಸಂಕೇತವಾಗಿರಬಹುದು. ಮಹಿಳೆಯ ಚಿತ್ರಣವು ವೀರನ ಪತ್ನಿ, ಕುಟುಂಬದ ಸದಸ್ಯೆ ಅಥವಾ ಘಟನೆಯ ಸಾಕ್ಷಿಯಾದ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದೆ. ಈ ಹಂತವು ಯುದ್ಧದ ಉಗ್ರತೆ ಮತ್ತು ವೀರನ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸುತ್ತದೆ. ಎರಡನೇ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ವೀರಾವೇಶದಿಂದ ಹೋರಾಡಿ ವೀರಮರಣ ಹೊಂದಿದ ವೀರನನ್ನು ಗಂಧರ್ವ ಕನ್ಯೆಯರು ದೇವಲೋಕಕ್ಕೆ ಕರೆದೊಯ್ಯುತ್ತಿರುವ ದೃಶ್ಯವನ್ನು ಕೆತ್ತಲಾಗಿದೆ. ಈ ಚಿತ್ರಣವು ವೀರಮರಣ ಹೊಂದಿದ ಯೋಧನಿಗೆ ದೈವಿಕ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ಧಾರ್ಮಿಕ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುತ್ತದೆ. ಗಂಧರ್ವ ಕನ್ಯೆಯರ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವು ವೀರನ ದೈವೀಕರಣದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಇನ್ನಷ್ಟು ಸ್ಪಷ್ಟಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ಮೇಲಿನ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಕೈಲಾಸದ ದೃಶ್ಯವನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಪುರೋಹಿತರು ಶಿವನಿಗೆ ಪೂಜೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿರುವುದು, ಶಿವನ ಮುಂದೆ ನಂದಿಯ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಕೆತ್ತಿರುವುದು ಹಾಗೂ ಅದರ ಇಕ್ಕೆಲಗಳಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯ ಮತ್ತು ಚಂದ್ರರ ಸಂಕೇತಗಳನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಿರುವುದು ಶೈವಧಾರ್ಮಿಕ

ಪರಂಪರೆಯ ಪ್ರಮುಖ ಲಕ್ಷಣಗಳಾಗಿವೆ. ಸೂರ್ಯ–ಚಂದ್ರರ ಚಿತ್ರಣವು ವೀರನ ಕೀರ್ತಿ ಮತ್ತು ಸ್ಮರಣೆ ಶಾಶ್ವತವಾಗಿರಲಿ ಎಂಬ ಆಶಯವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.

ಆರನೇ ವೀರಗಲ್ಲು: ಬಳಪದ ಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಈ ಸ್ಮಾರಕಶಿಲ್ಪವು ಸುಮಾರು ನಾಲ್ಕು ಅಡಿಗಳ ಎತ್ತರ ಹಾಗೂ ಮೂರು ಅಡಿಗಳ ಅಗಲ ಹೊಂದಿದೆ (ಚಿ.ಸಂ.06). ಈ ಸ್ಮಾರಕಶಿಲ್ಪವನ್ನು ಮೂರು ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಕೆತ್ತಲಾಗಿದ್ದು, ಯುದ್ಧದೃಶ್ಯ, ವೀರಮರಣ ಮತ್ತು ವೀರಸ್ವರ್ಗದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುತ್ತದೆ. ಕೆಳಗಿನ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಮೂರು ವೀರರು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವ ದೃಶ್ಯವನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವೀರನು ತನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕತ್ತಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎತ್ತಿ ಎದುರಾಳಿಯ ಮೇಲೆ ದಾಳಿ ಮಾಡಲು ಸಜ್ಜಾಗಿರುವ ಭಂಗಿಯಲ್ಲಿ ಕೆತ್ತಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ಈ ದೃಶ್ಯವು ವೀರರ ಯುದ್ಧಸನ್ನದ್ಧತೆ, ಧೈರ್ಯ ಮತ್ತು ಹೋರಾಟದ ಉಗ್ರತೆಯನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ಎರಡನೇ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ವೀರಾವೇಶದಿಂದ ಹೋರಾಡಿ ವೀರಮರಣ ಹೊಂದಿದ ವೀರನನ್ನು ಗಂಧರ್ವ ಕನ್ಯೆಯರು ಅಲಂಕೃತ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಆಸೀನನಾಗಿರಿಸಿ ದೇವಲೋಕಕ್ಕೆ ಕರೆದೊಯ್ಯುತ್ತಿರುವ ದೃಶ್ಯವನ್ನು ಕೆತ್ತಲಾಗಿದೆ. ಈ ಚಿತ್ರಣವು ವೀರಮರಣ ಹೊಂದಿದ ಯೋಧನು ದೈವಿಕ ಲೋಕವನ್ನು ಸೇರುತ್ತಾನೆ ಎಂಬ ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ಧಾರ್ಮಿಕ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರೆ, ಮೇಲಿನ ಕೈಲಾಸದ ಭಾಗವು ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ಹಾಳಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ಅಲ್ಲಿನ ಶಿಲ್ಪಗಳ ಸಂಪೂರ್ಣ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಗುರುತಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿಲ್ಲ. ಆದಾಗ್ಯೂ, ಉಳಿದಿರುವ ಭಾಗಗಳು ಈ ಸ್ಮಾರಕಶಿಲ್ಪದ ಕಲಾತ್ಮಕತೆ ಮತ್ತು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುತ್ತವೆ.

ಏಳನೇ ವೀರಗಲ್ಲು: ಬಳಪದ ಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಈ ಸ್ಮಾರಕಶಿಲ್ಪವು ಸುಮಾರು ಐದು ಅಡಿಗಳ ಎತ್ತರ ಹಾಗೂ ನಾಲ್ಕು ಅಡಿಗಳ ಅಗಲ ಹೊಂದಿದೆ (ಚಿ.ಸಂ.07). ಈ ಸ್ಮಾರಕಶಿಲ್ಪವು ಮೂರು ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಕೆತ್ತಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದು, ಅದರ ಶಿಲ್ಪವಿನ್ಯಾಸ, ಅಲಂಕಾರಿಕ ವಿನ್ಯಾಸಗಳು ಹಾಗೂ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಂಕೇತಗಳು ಅತ್ಯಂತ ನೈಪುಣ್ಯದಿಂದ ರೂಪುಗೊಂಡಿವೆ. ಕೆಳಗಿನ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಎಡಭಾಗದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ವೀರ ಮಹಿಳೆಯ ಆಕೃತಿಯನ್ನು ನಿಂತಿರುವ ಭಂಗಿಯಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ವೀರನು ತನ್ನ ಬಲಗೈಯಲ್ಲಿ ಕತ್ತಿ ಮತ್ತು ಎಡಗೈಯಲ್ಲಿ ಗುರಾಣಿ ಹಿಡಿದು ತನ್ನ ಎದುರಾಳಿಯ ಮೇಲೆ ದಾಳಿ ಮಾಡಲು ಮುಂದಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಎದುರಾಳಿ ವೀರನು ತನ್ನ ಗುರಾಣಿಯನ್ನು ಮುಂದಿರಿಸಿ ದಾಳಿಯನ್ನು ತಡೆಯುತ್ತಿರುವ ದೃಶ್ಯವು ಯುದ್ಧದ ತೀವ್ರತೆ ಹಾಗೂ ವೀರರ ಸಮಾನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಹಂತವು ಯುದ್ಧದ ನೈಜ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕಲಾತ್ಮಕವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸುತ್ತದೆ. ಎರಡನೇ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ವೀರಮರಣ ಹೊಂದಿದ ವೀರನನ್ನು ಗಂಧರ್ವ ಕನ್ಯೆಯರು ಅಲಂಕೃತ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಆಸೀನನಾಗಿರಿಸಿ ದೇವಲೋಕಕ್ಕೆ ಕರೆದೊಯ್ಯುತ್ತಿರುವ ದೃಶ್ಯವನ್ನು ಕೆತ್ತಲಾಗಿದೆ. ಕೈಲಾಸದಲ್ಲಿ ವೀರನು ಶಿವನ ಎದುರು

ಪದ್ಮಾಸನದಲ್ಲಿ ಕೈಮುಗಿದು ಕುಳಿತಿರುವ ಚಿತ್ರಣವು, ವೀರನು ಶಿವಸಾನ್ನಿಧ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದಿರುವುದನ್ನು ಸಂಕೇತಿಸುತ್ತದೆ. ಶಿವನ ಮುಂದೆ ಪುರೋಹಿತರು ಪೂಜೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿರುವುದು, ಶಿವನ ಎದುರು ನಂದಿಯ ಚಿತ್ರಣ ಹಾಗೂ ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತಿಮುಖವನ್ನು ಕೆತ್ತಿರುವುದು ಶೈವಧಾರ್ಮಿಕ ಪರಂಪರೆಯ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಕೀರ್ತಿಮುಖದ ಇಕ್ಕೆಲಗಳಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯ ಮತ್ತು ಚಂದ್ರರನ್ನು ಕೆತ್ತಿರುವುದು ವೀರನ ಕೀರ್ತಿ ಶಾಶ್ವತವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಸ್ಮಾರಕಶಿಲ್ಪದ ಮತ್ತೊಂದು ವಿಶೇಷತೆಯೆಂದರೆ; ಅದರ ಅಲಂಕಾರಿಕ ವಿನ್ಯಾಸವಾಗಿದೆ. ಶಿಲ್ಪದ ಪಟ್ಟಿಕೆಗಳ ಸುತ್ತಲೂ ಸಣ್ಣ–ಸಣ್ಣ ಪದ್ಮಪುಷ್ಪಗಳನ್ನು ಕೆತ್ತಲಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ, ಒಳಭಾಗದಲ್ಲಿಯೂ ಪದ್ಮದಳಗಳ ಅಲಂಕಾರಿಕ ವಿನ್ಯಾಸವನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಮೂಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಅಲಂಕಾರಗಳು ಶಿಲ್ಪಿಯ ಕಲಾನೈಪುಣ್ಯ ಹಾಗೂ ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ಶಿಲ್ಪಕಲೆಯ ಉನ್ನತ ಮಟ್ಟವನ್ನು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುತ್ತವೆ.

ಉಪಸಂಹಾರ: ನಾಗಮಂಗಲ ತಾಲೂಕಿನ ದೇವಲಾಪುರ ಹೋಬಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ತೂಬಿನಕೆರೆ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಸ್ಮಾರಕಶಿಲ್ಪಗಳು ಕೇವಲ ವೀರಮರಣವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಲು ನಿರ್ಮಿಸಲಾದ ಕಲ್ಲಿನ ಸ್ಮಾರಕಗಳಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ; ಅವು ಆ ಕಾಲದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನ, ಯುದ್ಧಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಆಚರಣೆಗಳು ಮತ್ತು ಕಲಾತ್ಮಕ ಪರಂಪರೆಯ ಜೀವಂತ ಸಾಕ್ಷ್ಯಗಳಾಗಿವೆ. ಈ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಲಾದ ಏಳು ಸ್ಮಾರಕಶಿಲ್ಪಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಮೂರು ಹಂತಗಳ ವಿನ್ಯಾಸವನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಕೆಳಹಂತದಲ್ಲಿ ವೀರರ ಯುದ್ಧದೃಶ್ಯಗಳು, ಮಧ್ಯದ ಹಂತದಲ್ಲಿ ವೀರಮರಣ ಹೊಂದಿದ ವೀರನನ್ನು ಗಂಧರ್ವ ಕನ್ಯೆಯರು ಅಥವಾ ಗಂಧರ್ವರು ದೇವಲೋಕ ಅಥವಾ ಕೈಲಾಸಕ್ಕೆ ಕರೆದೊಯ್ಯುವ ದೃಶ್ಯಗಳು ಹಾಗೂ ಮೇಲಿನ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಶಿವ, ನಂದಿ, ಪುರೋಹಿತರು, ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರ, ಕೀರ್ತಿಮುಖದಂತಹ ಶೈವಧಾರ್ಮಿಕ ಸಂಕೇತಗಳನ್ನು ಕಲಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಕೆತ್ತಲಾಗಿದೆ. ಇವು ವೀರಮರಣ ಹೊಂದಿದವರಿಗೆ ಶಿವಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಜನನಂಬಿಕೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುತ್ತವೆ. ಕೆಲವು ಸ್ಮಾರಕಶಿಲ್ಪಗಳಲ್ಲಿ ವೀರಸತಿಯರ ಚಿತ್ರಣ, ಮಹಿಳೆಯರ ಉಪಸ್ಥಿತಿ, ಬಿಲ್ಲು–ಬಾಣ, ಕತ್ತಿ–ಗುರಾಣಿ, ಯುದ್ಧಭಂಗಿಗಳು, ಪದ್ಮಾಲಂಕಾರ, ಬಳ್ಳಿಸುರುಳಿ ಹಾಗೂ ಹೂವಿನ ಹಾರಗಳಂತಹ ಅಲಂಕಾರಿಕ ಅಂಶಗಳು ಕಂಡುಬರುವುದರಿಂದ, ಶಿಲ್ಪಿಗಳು ಕೇವಲ ಘಟನೆಯನ್ನು ದಾಖಲಿಸದೇ ಅದನ್ನು ಕಲಾತ್ಮಕ ಸೌಂದರ್ಯದೊಂದಿಗೆ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಸಿರುವುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ತೂಬಿನಕೆರೆಯ ಶಿಲ್ಪಗಳು ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ಕರ್ನಾಟಕದ ಶಿಲ್ಪಕಲೆಯ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯತೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವ ಅಮೂಲ್ಯ ಕಲಾಸಂಪತ್ತಾಗಿವೆ ಎಂಬುದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಆದಾಗ್ಯೂ, ಈ ಸ್ಮಾರಕಶಿಲ್ಪಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಪ್ರಕೃತಿ ವಿಕೋಪ, ಹವಾಮಾನ ವೈಪರೀತ್ಯ, ನಿರ್ಲಕ್ಷ್ಯ ಮತ್ತು ಕಾಲದ ಪರಿಣಾಮದಿಂದ ಹಾನಿಗೊಳಗಾಗಿವೆ. ಕೆಲವು ಶಿಲ್ಪಗಳ ಭಾಗಗಳು ಮುರಿದುಹೋಗಿರುವುದರಿಂದ ಅವುಗಳ ಮೂಲಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಗುರುತಿಸುವುದು

ಕಷ್ಟಕರವಾಗಿದೆ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಸ್ಮಾರಕಗಳ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ದಾಖಲೀಕರಣ, ಸಂರಕ್ಷಣೆ, ಛಾಯಾಚಿತ್ರ ದಾಖಲಾತಿ, ತ್ರಿಮಿತೀಯ ದಾಖಲಾತಿ ಹಾಗೂ ಪುರಾತತ್ವ ಇಲಾಖೆಯ ಮೂಲಕ ಸಂರಕ್ಷಣಾ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುವುದು ಅತ್ಯಗತ್ಯವಾಗಿದೆ.

ಛಾಯಾಚಿತ್ರಗಳು

ಚಿತ್ರ ಸಂ–1 ವೀರಗಲ್ಲು

ಚಿತ್ರ ಸಂ–2 ವೀರಗಲ್ಲು

ಚಿತ್ರ ಸಂ–3 ವೀರಗಲ್ಲು

ಚಿತ್ರ ಸಂ–4 ವೀರಗಲ್ಲು

ಚಿತ್ರ ಸಂ–5 ವೀರಗಲ್ಲು

ಚಿತ್ರ ಸಂ–6 ವೀರಗಲ್ಲು

ಚಿತ್ರ ಸಂ–7 ವೀರಗಲ್ಲು

ಪರಾಮರ್ಶನ ಗ್ರಂಥಗಳು

1. ಮಂಡ್ಯ ಜಿಲ್ಲಾ ಗ್ಯಾಸೆಟಿಯರ್, ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಗೆಜೆಟಿಯರ್ ಇಲಾಖೆ, ಬೆಂಗಳೂರು: ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ, 1990.
2. ಶೇಷಶಾಸ್ತ್ರಿ.ಆರ್– ಕರ್ನಾಟಕದ ವೀರಗಲ್ಲುಗಳು, ಬೆಂಗಳೂರು: ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇಲಾಖೆ, 2001.
3. ಪರಮಶಿವಮೂರ್ತಿ.ಡಿ.ವಿ,ಕನ್ನಡ ಶಾಸನ ಶಿಲ್ಪ, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ,1999.
4. ಚಿದಾನಂದಮೂರ್ತಿ.ಎಂ, ವೀರಗಲ್ಲುಗಳು ಮತ್ತು ಮಾಸ್ತಿಕಲ್ಲುಗಳು, ಬೆಂಗಳೂರು, ಐ.ಬಿ.ಎಚ್, ಪ್ರಕಾಶನ, 1984
5. ಚಿದಾನಂದಮೂರ್ತಿ.ಎಂ, ಕನ್ನಡ ಶಾಸನಗಳ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ, ಬೆಂಗಳೂರು, ಸಪ್ನ ಬುಕ್ ಹೌಸ್, 2008
6. ಕಲಬುರ್ಗಿ.ಎಂ.ಎಂ, ಸಮಾಧಿ–ಬಲಿದಾನ–ವೀರಮರಣ ಸ್ಮಾರಕಗಳು. ಬೆಂಗಳೂರು, ಐ.ಬಿ.ಎಚ್, ಪ್ರಕಾಶನ, 2011
7. ಮೈಸೂರು ಪುರಾತತ್ವ ವರದಿಗಳು, ಮೈಸೂರು ಪುರಾತತ್ವ ಇಲಾಖೆ, ಬೆಂಗಳೂರು: ಮೈಸೂರು ಸರ್ಕಾರ, 1906–1946.
8. ಶ್ರೀಕಂಠಶಾಸ್ತ್ರಿ.ಎಸ್ – ಹೊಯ್ಸಳ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ, ಬೆಂಗಳೂರು: ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು, 1986.